

Oratio

recitata ab Andrea Boehmio, Log. Metaph. & Mathem. P. P. O. in acad. Giesperna
d. 23. Aug. 1765, eiusprædologizant.

cum D. Philippum Melchiorum Kieher & D. Jacobum Theodorum
Franciscum Rambach, Ill. pedag. Giesp. Collegar,
Artium LL. magistros & Philosophia Doctores cununiauer.

Viri Clarissimi,

Illustri pedagogi Giespers Collegæ meritissimi,

Amici & Fautores honoratissimi.

Quemadmodum variis variorum esse solet quæritur, ita, cum alii no-
titiæ factorum ab hominibus patatorum, alii linguarum exoticarum
cognitione, alii aliis disciplinis præcipue interscatur, ego illos fructus,
que de spirituum aliorumque ipsis officium autem natura & indole loquatur,
mirifice amo. Hic ipse, quem legi non tantum nulla ratio vetat, sed
id potius, quo fungor, officium præcipit, questus meus, quem, à Vestro, Viri
Clarissimi, laud discepsare me abunde docet disertatio, quam heri alterum
Vestrum scite atque erudite appropinquare, alterum ea de sententia, ut me
non præsidem sed auditorem & auditorem suæ lectione habuerit, defen-
dere audivimus, mihi persuadet, factorum me, quod Vobis non dupli-
ceat, si hac occasione, qua ex decreto illustri huius collegii
sumus Vobis in philosophia honore impetiturus secundum receptam
in academia nostra consuetudinem, aliquid præfari teneor, arguentium
hominis ex ea, quæ pneumatologica nomine venit, philosophia parte
toponam. Non dicturus sum de re, quæ in omnibus comprehenditur perhæstari
solet, nec patientia vestra abutar, neque etiam de re aliqua publici & iuris
comprehendenda gratia omni ingenii nervos adstringere debeamus, ne, quas,
antequam hora quarta parvum vici, doctus appellabo, nec ut huc domum vellem
videar,

videar; sed de re facili atq; perorata, forte non omnino inutili et tali per-
 festum, de qua etiam liceat dicere inditum aethus ora alio. Novam scilicet
 aliquam de Spectris Hypothesein dijudicandam Vobis proponam, non talem,
 qualem ego ferio veram appellare haud dubitarem; sed tamen forte iis, quae
 hucusq; innotuerunt, probabilitatis palmam praecepturam. In id nunc incumbam,
 ut tantum, quantum capere potest, verisimilitudines quodam ipsi conciliem,
 aut forsitan cum Eusebio Vorigio contra nris albedinem valeam
 disputare. Quodsi minus vero feliciter dirinoveo; omne, quod inde vesella-
 bilis infortunium ex Vesta parte erit, ut mille civiter vorabula promissioni
 audientes nullam tamen, quae usui esse possit, ideam consequamini, id quod,
 ut opinor, hodie Nobis non prima vice accidit; ex mea vero parte, ut
 errem in ea, in qua omnes mei antecessores jure errandi habuerunt; simul
 vero utriq; hoc emolumentum inde percipiamus, ut, si me vigilanter somnare
 sentiamus, eo minus in posterum dubitemus, quin vigilantes dormire valeamus.

Contra Cicerois consilium oratio mea haud inripit à definitione spe-
 ctorum. Sed hujus facti plures causas, inter quas haec eminet praecipue,
 quod nullam horum idolorum definitionem accuratam ipse sciam. Nam et
 etiam ea opus est, cum omnes à matribus nostris atq; generis abunde
 olim didicerimus, quid sit id, de quo nunc sermo est. Sufficiat igitur mihi
 dixisse, me periculum fortune, non philosophicam quendam hypothesein
 in medium profere valeam, quae explicari possit ista observationes, à quibus
 nobis obdormire aut utroq; morem gerere in tenem nostris infantia notatibus
 volentibus, notitia defuerunt primae notitiam nostrarum formatrices, ut
 ad faciendum, quod volebant, nos compellerent. Nolite ex hac declaratione
 conjicere, me nullam iis, quae de lauris huius narrari solent, historiarum fidem
 tribuere. Nam etiam adeo sublesta fidei est honestissima matrum genera-
 rumq; tribus, ut propterea aliquid credi non debeat, quin eorum testimonio
 confirmetur. Et qui adeo immemorem habet beneficium ab iis acceptum

animum,

animum, et tam iniqui aduersus merita ipsorum præjudicii capex sit, illi magis adhuc
alioquin testium non minus oculatorum, quam auritorum, nubes sub oculis poni
potest, quibus omnibus contradicere velle valde temerarium foret. Sane, tantum debe-
mus fidei historica, et eor, quæ multorum atq; inter eos etiam intelligentium et
proborum hominum testimonio nitentur, non inficimur, nisi eorum falsitatem lu-
culentissimis argumentis probare valeamus. Atqui posterius à remota adhuc, quan-
tum ego sciam, præstitum vidi. Tria enim præcipue sunt, quæ uogari solent,
et quorum nulli magnum est pondus. Scilicet quod, quid sit ipsa simulacra, con-
prehendi non possit; dein quod tam raro esse spectanda exhibeant præsertim culti-
oribus nostris et remotionibus à crudelitate temporibus, ita ut saltem nos ipsi nun-
quam talia viderimus; deniq; quod plurima ipsa historiola, cunctis examinatis fal-
sa sit deprehensa, ita ut reliquis assensum præbere non amplius possimus. Non
inorabor refutationi hominum rationum, quippe quorum infirmitas manibus, ut
ajunt, palpari potest; neq; etiam, num fortiora alia opponi possint, nunc operose
scrutabor. Suppono potius inter has narrationes dari, quæ veræ sunt, et de
causam tantum explanatione sollicitus sum; sed, ut mentem meam clauis cau-
ciem, si vera sumatur una vel altera de phantasmatis historia / uix conditioni-
neq; veritatem neq; falsitatem asserendi obligationem in me sentis: / quomodo ejus
ratio reddi possit, inquirere animus est.

Scilicet videatur mihi spectus esse peculiaris aliquod animalium genus;
habeat corpus, quale roriter suis demonibus adscribitur pythagoræ veteris
et platonici, nempe ex subtilissima quidam et veluti aërea materia compositum
et quorumq; figures assumere aptum. Evoluamus primo loco hanc hypotheseos
partem et dein, hæc examinata ad ea, quæ porro adijungi debeat, pergemus.
Probabilitate non destitui animalia, quorum corpora è materia longe subtilissi-
ma atq; subtilius diffinitè perceptibili constant, facile agnoscimus. Infinita
nempe est animalium varietas et regni ipsorum limites adeo ampli, ut præmixta
amplitudine inveni sūt, atq; propterea dantur inter alia, quæ non animalibus,
sed an vero vegetabilibus potius annuenda sūt, definire nequeor. Quapropter
minime

minime videndum, omne animal pedes habere debere, quia iis instructi sunt equi, cervi, leporis, contrarium docentibus pisces aliisq; ; omne animal respiratione indigere, quia, quae modo nominavimus, ea indigent, sustentationem refutantes v.g. hesonibus illis vivis, qui in durissimis atq; undiq; illis artificis ambiculis & circum circa clausis sagis repositi sunt; omne animal per vitum maris cum foemina generari, vel ova vel viros fetus parere, refutet ipsae partes non di, opinionem hanc frangentibus polypis aliisq; & sic porro. Atq; sic etiam minime futurum, omne animatum corpus ex crassa quomodocumque atq; palpabili materia esse debere conflatum, qualis est ea, à qua nostrum edificatum patimur. Neq; obstat materiei tenuitatis organica structura, cum haec non praecipue offeant atq; carneam aliquam & intractabilem massam praestent. Sed quorsum haec multis conaminibus probis, quae forte nemo huiusmodi negavit. Ita Clevius lib. II. Cap. I. §. 2. pneumatologia „non possumus, inquit, ulla ratione ostendere, ex ipsa rei natura fieri non posse, ut sint spiritus tenuiori corpori conjuncti“. Ita veteris uno ore omnes tradiderunt philosophi, ipsiq; maximam partem ecclesiastici patres.

Possibile esse animal, quod pro lubitu corpori suo quancumque figuram inducere potest, per ipsam experientiam extra omnem dubitationis aleam ponitur. Adspiciamus cochleas, quae modo compliant corpus suum in domatulam suam, se receptura, modo appllant idem & in linguam extendunt; modo prosternunt cornua sua, modo retrahunt, modo quatuor eorum ostendunt, modo periciora; atq; nulli porro dubitabimus, quin animalia tenuioribus instructa corporibus praestare possint, quae cochlearum autem multis artibus parafangis post se relinquunt. Nondum permansio potius pertinere ad genus limacum, à quibus tantum mihi probande desumo exemplum. Et, si ita permansivimus, quis nec propterea videret, postquam illustri Linnaeo libris Tom. I. Systematis naturae p. rhinocerotem referre ad classen glirium.

Cum itaq; prima haec hypothesis & palmaria pars possibilis omnino sit atq; naturae analogica conformis; ostendamus nunc, quomodo ex ea plerima phantasmata

phantasmatum phenomena facili negotio explicari queant. Propter subtilitatem corporis & figuræ ipsius mutabilitatem possunt per minima ostiola, quæ forte aperta inveniantur, penetrare atq; hinc minime non est, intrare ea comularia foribus clausis sed aliquantulum hiantibus, vel per rimas minimas, aut quolibet alia foraminula. Propter maximam corporis agilitatem ab ipsius subtilitate insperabilem fieri atq; agitari possunt motu longe velocissimo, consequenter cum ex facto massa in celebritatem & impetum assumitur, adeoq; major celebritas quodam supplet massæ inopiam, eodem effectus idem, quos crassiora corpora præstare videmus, imo majores. Flamma massa tenax in minimas fumi & cinerum particulas disrumpit liquum motu suo comitatissimo: quidam & spectant quæ vitreas fenestrarum tabulas confringere, colaphos infringere homini, cæcis ut aliquem defigere in terram poterit & quæ sunt similia. Quoniam poro per vehementem subtilis materiei agitationem lux generetur, uti electrica comprobant experimenta; comprobant quoq; potest, cur spectus subinde, quando nempe magnas molientes motus, luceant & ignes quasi esse videantur. Quod raris interdum, sed plerumq; noctu & quidem noctes præterea luna splendore paullisper illuminante conspici possint, perinde hinc facile exponitur. Corpora enim tenuia determinatum aliquem luminis gradum possunt, quo vel auro vel immito visus acriem effugiunt. Docent hæc microscopice obfuscinæ, ubi lentes vel specula objectum illuminanti majorem debitam vel minorem aperturam habentia, adeoq; nimiam vel nimis exiguam & luminis quantitatem superve obscuranda expandentia efficiunt, ut non conspiciamus, quod distinctissime videre liceret apta luminis copia collustratum. Similiter etiam apuro est sereno diei tempore non magis, quam nocte nimis obscura & obdurate videri queant simulacra, sed tunc demum, quando præcipue satis clara lux est. Deniq; hinc constat, cur inter plures sub eadem omnino circumstantiis vix unus & alter spectum conspiciere valeat. Requiritur nempe oculorum, non dico summa acies, sed certa quadam consuetudo, ut cujus præ aliis apti sunt, quibus à tenuis ejusmodi objectis species, ut ajunt, imprimi possit. Flæ b. academia nostra cancellarius Hassius, cui oculi erant alias acres & acuti, microscopio aliquid perlustratum, etsi summam adhibuerit indastriam, nihil plane videre potuit. Hactenus multorum phænomeron rationem reddidimus ex tenuitate corporum horum animalium. Progre diamus nunc ad corollæ mutabilitatis formæ ipsorum.

Dicantur

Dicuntur Spectra, quae ab initis pavore et epigrae apparent, subito subito in giganteam epigraeam statueram, ex hoc ex hypothese difficulter exponitur. Cum enim contrahere possit membra atque item expandere, retrahere rectos artus, atque item exferre; utique fieri potest, ut modo brevis appareat, modis modo, modo procerus eorum corporis habitus. Hoc fieri potest, ut ipsius externa species modo canem seu referat, modo cervum, modo furtivum, modo hominem et s. p. fronti recta mentes. vel ostendantur, vel occultantur, tendantur vel in brevia coquantur, ita vel aliter inflectantur et s. p. Dico: seu referat, quod eam his velis parte congruat, illi scilicet perhibebunt, qui ad subreptionis, uti vocatur, utrum nimirum sunt proclives. Soleb, uti nostri, Vulgi imaginatio non minus hic, quam in aliis quibusvis casibus admodum esse operosa et determinata effingere figuras ex quibusdam apparentibus, ubi acutior observator nihil simile deprehendit. Ista Stasivander de Lubianis in Theatro comitico P. I. p. 9. ex libris aliorum amici Viadobonensis hanc cometam aliorum descriptionem excerpit: „Cometa hic, quo longius durat, et major sua lingua cauda in medio similis mortui capiti et uni, sicut nuper tibi nuntiavi, cum „fretis conspicitur et.“. Similiter Johannes Wolfius Lotionum memorab. Centur. XVI. p. 848 sequentem aliorum aurora borealis descriptionem legendam exhibet: „Dixi prodigii loco habitus fuit confusus duorum exercitus militum, confusorum „in caelo. Et angelus quoque, visus est evaginato gladio alteram cohortem ita glades, „et statim ex oculis hominum sublata evanescit“. Hic phaenomenon coelestium hisphaeris equiparari abrogis dubio debent multa de nocturnis nostris relationes, quando visa sunt amictu vestibus, qualibus usi sunt majores nostri, aut nos hodie utimur, pilum capite gerentia, occulta et s. p.

Sed sufficiant haec de corporibus hominum animalium; attendamus etiam paulisper ad eorum mentes. Iuxta praedictam hypothese meae partem Spectra bruta sunt, animalia scilicet praedicta, quae spiritus appellari non debent, aetherei sunt aut quinnag alii; et bruta quidem, quae hominum confortia fugiunt et quoad ingenium limitum perfectum haud vehementer sunt absimilia. Fateor enim tractum me esse mei ordinis estimatum, ut indigne sperem, si quid hominem vel nobilissimum ejus partem, spiritum, nimirum propinqua cognatione entis quare ab aliis dicitur. Et successus v. g. Illustri Linnaeo, qui Tom. I. Syst. nat. p. . anist quoddam, quod la Cat, dans la memoire, qui a remporte le prix de l'academie de Berlin

352

Berlin l'anné 1753 p. 20, medium inter homines et bruta appellat, cuius nomen est Orang
 Outang, ut et hic dictum Aethiops album cum homine in eandem classen trahit, et
 nobis celeberrimi Buffonii latius de hac temeritate iudicium, quippe qui Tom. IX. *Historie*
naturalis inquit, *l'homme avec le singe* ---, *c'est degrader, de figurer la nature, &*
au lieu de la servir, on la dénoie. Multo minus igitur me ipsum criminis huius
 lapsa maiestatis humera remissam. Sicut igitur spectus bruta, atq. etiam isti mortuorum
 grassatores nobilium titulum infelice suo, quae exortare feruntur, stupida et tumultuosa
 magis mereri videntur. Quod hominum celebratam avergentur, quinde liquet, quia in locis
 desertis seu domitiis figunt, in campis avium, sylvis affert, densis et impeditis, rudibus
 arboribus, atq. uniusq. raro ob campis paullo post adscendat in aditus habitati comparant. Car
 quod mentem simili spectus comparationem, hoc mihi fuit ratio, quia inquieti sunt animalia
 et, quamadmodum et haud paucis, quae de iis circumferuntur, historiis colligere licet, in-
 geniose regem; in primis autem, quia eas, quae appetunt molinaturq. mure, et ex fati
 dicendis patet, imitari et exprimere, saltem ex opinione mea, solent.

Præterea propterea ad tertiam Hypotheseos fortiter, quæ annuit de moribus et
 vivendi ratione umbrarum proponit. Subtilissimum earum corpus non videtur indigere
 cibo et potu, quippe quod nutrimenti genus nimis crassum est, atq. earum natura haud con-
 venit. Quoniam autem vivum aliquod animal sicut omni alimento semper persistere posse
 haud probabile est; forte exhalationibus aliam rem nutrantur aut, si ita loqui fas
 est, de aëre vivunt. Non usquequaque absurdum iudicabunt hæc conjecturam, qui
 Democritum Abderitan integrum triduum mellis et panis aëre nutritum esse novit,
 et de Schwamedani sententia, quæ ratione apum regina prægræ fiat, audierunt.
 suo plura ex ea deduci possunt, quam quis ab iactis suspicaretur. Scilicet haud impro-
 babile est, larvas postea cadaverum puerique humanorum evaporationibus; propterea sæpe
 comitibus incolant et campas, ubi haud ita pridem proelio dimicant exantur, patibula
 atq. suppliciorum loca amant, vis in domos claustrum irrequit, ubi fatis perfuncti homi-
 nes jacent, aut è vitæ præsepium dyssessu, quippe quæ cadaverosum jam antea præse-
 factorum experientia docet, quorum è longinquo fessio et sagacissimè deficiant non minus, ac
 corvi et ululani istud genus, quod circa aëre moribundorum carabatur atq. ex vulgi opinione
 etiam ipsorum annuuntia solet. Hinc etiam ubi homicidia commissa et cadavera lentè infusa
 sunt, circumerrare deprehenduntur et pro animalibus intersectorum à plebe habentur facinus
 patrum indicantibus iustis, quæ ultimæ expectantibus. Similiter quando in adibus demortuorum
 vel

vel pariter agrestatim vagatur, manus ipsorum aut genū esse prestantur ab imperitiis magis
 propterea exspectationem promerentibus, quia ab secundum hypotheseos articulum demortui homi-
 nis aut de vita migraturi, ad quem percipiendorum effluviis gratia propius accedere co-
 nantur, quousque propterea sine dubio conspiratur, eternam perirem faciemque posse magis
 audilata, quae solum suam appetant, beneficio mutabilis sua figura pro eis, quam de iis
 iam annularimus, minime simulantes et quasi induunt. Ne effrenam mihi fingendi
 licentiam concedere videar, propro ad id, quod in nobis ipsis sentimus. Nonne opifera
 ofical et alter? Si insolitum fessum infantem ventri dolore laborare percipit mater,
 nonne et ipsam conatu simili etiam niti videmus? Si quis pro magni doloribus spiritus
 comprimit, nonne et nos eundem adficiēter animam pariter intercludimus? Et quid
 non forte praestemus amplius, si machina nostra nostris satis obtemperaret cupiditatibus
 Quodsi verum est, quod aliquando me legere memini et ex gratulium veterum sacrificiorum
 esse haud obscure videtur, posse umbras ceteris sufficienti alliri, aliter fugari; et hoc phre-
 nem ex nostris sententiis proinde fuisse consequentia. Imo licet ex ea satis etiam probabi-
 ter colligere, quoniam fiat in hominibus, quos pro ceteris larva exagitant et infestant. Aut
 ab ipso dabo in, quoniam anima foetel, aut qui sunt quomodoque, Alexandri M. catigade
 et cadaverosum aliquem spiritum odorem.

Possum etiam indicare, cur satis
 quibardam anni temporibus vehementius, ac aliter, tumultuatur lenius. Forte enim etiam
 habent suam mentem Martium, sicuti feler.

Sed, Ohe, iam satis est. Non enim presumo, Vobis Viri Venerabiles, Vobisq. Candi-
 dati dignissimi, persuadere, quod ipse, nem. redam, nescio. Probes enim novi, haec autem
 ipse illud scilicet, quo de his rebus suis loquatur equo audiebatur animas. Propo-
 tum saltem erat tentare, quanta rei minime probabili consilia vellet varisimilitudine
 ingenerare meum; tentare, nem. imitari valeam oratorem illum, qui copiose et eleganter de
 nihilo differunt; tentare, nem. valeam condere fabulam philosophicam similem illi, quae
 haud incelebris auctor gallus in tractatu suo: amusement philosophique sur le langage
 des bêtes, scripsit non indignam, quae legatur, imo dignam iudicatum à compluribus,
 quam conquisitis indigne argumentis refutandam sibi suavit; tentare, nem. mori
 veterum conformem lationem diebus conicalibus, quos hodie facimus, accommodata
 in medium perferre valeam. Nunc requiescant phantasmata, spectra, simulacra
 lenius et quousque alias titulo superbiunt. Ego ad ea promoveo pedem, quae iam
 serio agenda supersunt.

Sequitur consueta reuerentiae formula.